

„Nie zgubić talentu” - praca z dzieckiem zdolnym- wiek przedszkolny.

Rozwój zdolności jest ściśle związany z etapami rozwoju dziecka, z prawidłowościami rozwoju psychicznego i z biegiem lat ulega różnicowaniu i wyspecjalizowania.

W wieku przedszkolnym następuje intensywny rozwój fizyczny, umysłowy i społeczno-moralny. Kształtuje się osobowość dziecka. Rozwijają się jego zdolności. Nasilają się różnice między dziećmi zdolnymi, a przeciętnymi, dlatego też, właściwe oddziaływania wychowawcze mogą wpłynąć korzystnie na jego dalszy rozwój. Pojawiają się dzieci utalentowane literacko i uzdolnione matematycznie. Zauważa się również duże różnicowanie w zakresie zdolności motorycznych, które przejawiają się w postaci zdolności muzyczno-rytmicznych lub motoryczno-technicznych.

Już około 3.-4. roku zdolne dzieci klasyfikują cechy, porządkują wiadomości. Zadają wiele pytań, tak jak wszystkie, ale te zdolne chcą na wszystkie pytania znać odpowiedzi i dokładnie je zapamiętują. Często przestają okazywać zdolności, bo za swoją ciekawość poznawczą są karane. Około 1/3 dzieci zdolnych przed rozpoczęciem szkoły umie czytać i liczyć do stu.

Dzieci zdolne (niezależnie w jakim są wieku) różnią się od swoich rówieśników, zarówno pod względem psychofizycznym, jak i poznawczym. Ze względu na posiadane specyficzne właściwości intelektualne i osobowościowe mają odmienne potrzeby od swoich rówieśników. Zaspokojenie tych potrzeb wymaga odpowiedniego nauczania; organizowania zajęć dodatkowych, indywidualizacji procesu kształcenia, nauczania wielopoziomowego oraz kształcenia metodami wyzwajającymi aktywność.

Należy jednak pamiętać, że te dzieci mogą być: nadpobudliwe, niedojrzałe emocjonalnie, mogą się czuć samotnie w grupie rówieśniczej i mieć problemy z nawiązaniem kontaktów z rówieśnikami.

Jak rozpoznać dziecko zdolne?

W wieku przedszkolnym wybitne zdolności ujawniają się w codziennym funkcjonowaniu dziecka w grupie przedszkolnej. U jednych rozwijać się mogą szybciej, u innych wolniej, a niestymulowane mogą po prostu zanikać. U przedszkolaka ujawniają się zazwyczaj uzdolnienia muzyczne, baletowe, językowe i matematyczne. Natomiast na ogół wszystkie dzieci w tym wieku mają uzdolnienia plastyczne, jest to przejaw ogarniającej każde dziecko potrzeby ekspresji plastycznej. Dziecko uzdolnione jest "inne", co można stwierdzić już na podstawie wstępnej obserwacji. Prawidłowości rozwojowe dziecka uzdolnionego można przedstawić w postaci ogólnej charakterystyki, ale należy mieć na uwadze fakt, że pewne kryteria diagnostyczne w wypadku jednych dzieci się sprawdzają, natomiast w wypadku innych – nie.

Kim Tegel sporządziła następującą listę oznak talentu u dziecka w wieku przedszkolnym:

- ✓ zachowanie się bądź posługiwanie zabawkami czy urządzeniami w sposób niezwykle lub nowatorski,
- ✓ wczesna umiejętność czytania ze zrozumieniem tekstu i przypominania sobie faktów,

- ✓ umiejętność rozróżniania wielu rozmaitych podzbiorów w dużych zbiorach przedmiotów,
- ✓ zadawanie pytań na tematy trudne do uchwycenia (np. śmierć, czas, itp.),
- ✓ wykazywanie zainteresowań różnymi zależnościami (np. cyklami życia),
- ✓ opowiadanie dowcipów, których nie rozumieją rówieśnicy,
- ✓ kwestionowanie opowiadań odwołujących się do wydarzeń, które nie mogły zaistnieć w rzeczywistości.

Ogólna charakterystyka dziecka uzdolnionego

Dziecko 2-3 letnie:

- ✓ długo koncentruje się na filmach,
- ✓ ujawnia duże zainteresowanie drukowanymi literami i liczbami,
- ✓ ma świadomość swoich umiejętności,
- ✓ woli zabawę z dorosłymi i starszymi dziećmi,
- ✓ bawi się zabawkami przeznaczonymi dla dwukrotnie starszych dzieci,
- ✓ wcześnie zaczyna czytać,
- ✓ złości je brak szacunku i zrozumienia ze strony dorosłych.

Dziecko w wieku 3-4 lat:

- ✓ lubi dyskutować, bardzo dużo mówi,
- ✓ interesuje się treścią książek,
- ✓ potrafi negocjować,
- ✓ potrafi przekonywać i argumentować,
- ✓ słucha odpowiedzi w skupieniu,
- ✓ okazuje zainteresowanie strategiami działania,
- ✓ narzuca innym swoją inicjatywę.

Dziecko w wieku 4-6 lat:

- ✓ czyta książki,
- ✓ interesuje się dziedzinami wiedzy, którymi zajmują się dorośli,
- ✓ intuicyjnie rozumie pojęcia liczb i procedur matematycznych,
- ✓ rywalizuje ze starszymi kolegami w grach planszowych,
- ✓ ma znakomitą pamięć dotyczącą faktów, zdarzeń i informacji,
- ✓ potrafi posługiwać się instrumentami klawiszowymi,
- ✓ ma tendencje do myślenia abstrakcyjnego,
- ✓ filozofuje ,teoretyzuje, spekuluje.

Ogólną cechą dziecka utalentowanego jest potrzeba niezależności. Taką niezależność można, a nawet trzeba kształtować od najmłodszych lat. Dziecko powinno uzyskiwać pewność siebie, aby móc dzielnie stawiać czoło zadaniom, które przyjdzie mu rozwiązywać. Trzeba także uczyć dziecko umiejętności godzenia się z przegraną i odpowiedzialności.

- Przedszkolaki to dzieci, które chcą się bawić, biegać i odkrywać świat. Chętnie zdobywają nowe doświadczenia, wykonują różnorodne zadania. Poszerzają krąg ludzi, z którymi się kontaktują. Stopniowo zauważają, że człowiek poprzez swoje działanie może zmieniać otoczenie.
- **Oczywistym jest fakt, że dziecko zdolne nie przejawia zdolności i talentu we wszystkich dziedzinach i w każdym zachowaniu.**

Zauważając u dziecka wczesne przejawy talentu należy rozwijać zdolności intelektualne dziecka, aby zapewnić mu swobodę dorastania. Należy pozwolić mu na jak największą swobodę poruszania się, obserwowania, dotykania itp. Musi ono mieć jak najwięcej możliwości widzenia i odkrywania wszystkiego, co je otacza. Warto zatem pamiętać o ważnych zasadach:

- ✓ pozwalać dziecku na aktywny udział w zajęciach,
- ✓ pozwalać dziecku popełniać błędy i uporać się z ich skutkami,
- ✓ nagradzać inicjatywę, dociekliwość oraz zadawanie pytań,
- ✓ zachęcać dziecko do odkrywania i wymyślania,
- ✓ nie narzucać wiedzy dziecku zbyt wcześnie, gdyż straci ono orientację i szybko się znudzi.

Często zdarza się, że dorośli dążą do przyspieszania rozwoju dziecka przez proponowanie mu ćwiczeń mających na celu szybkie opanowanie jakiejś sprawności, np. czytania. Dziecko poddane takim ćwiczeniom opanuje tę sprawność, ale wyniki będą zbyt krótkotrwałe i będą wiązać się z wysokimi kosztami, jakie poniesie dziecko. Te koszty to brak dobrego zrozumienia materiału, a także sztywne opanowanie formułek oraz zaburzenia emocjonalne wynikające z napięć towarzyszących procesowi przyspieszonego uczenia.

- Dla rozwoju dziecka korzystne jest zatem proponowanie mu dużej ilości ćwiczeń, zadań o podobnym stopniu trudności, ale na różnorodnym materiale, aktywizującym różne strony aktywności dziecka. Cały proces doskonalenia danej sprawności musi być rozłożony w czasie. Każda czynność powinna być utrwalana przez powtarzanie, wykonywana na różnych treściach w celu jej uogólnienia i równocześnie różnicowana stosownie do okoliczności.
- Stymulowanie rozwoju wymaga od dorosłego człowieka orientacji we właściwościach poznawczych dziecka. Należy pamiętać, że właściwości poznawcze dziecka różnią się od ludzi dorosłych, a przyjmowanie takiej analogii jest zawodne. S.Szuman wskazuje na fakt, że dziecko myśli inaczej i błędem jest naginanie jego myślenia do dorosłego. Dziecko w wieku przedszkolnym uczy się spontanicznie i okazjonalnie. Uczy się wówczas gdy przygląda się jakiejś rzeczy z uwagą, gdy zauważa

coś mimochodem. Uczy się zatem cały czas, a nie tylko gdy dorosły uczy je według własnego programu. Dziecko wchodząc w interakcje z otoczeniem, konstruuje własne widzenie świata.

- Dorosły powinien dostrzegać poznawczy zapał dziecka i jego spontaniczne dążenie do poznawania świata. Należy podtrzymywać dziecięcy zapał, wystrzegać się jego tłumienia przez sztywne narzucanie programu, który niszczy także własny rytm uczenia się dziecka.

Stymulowanie rozwoju dziecka powinno zmierzać do utrwalania, uogólniania, zróżnicowania i doskonalenia sprawności dziecka. Stymulowanie to winno polegać na stwarzaniu sytuacji i zachęcania do działań prowadzonych do samorealizacji. Pamiętajmy, że pomagając dziecku w drodze do przyszłości wzbogacamy nie tylko świat dziecka, ale także swój własny.

Odkrywanie zdolności dziecka to przywilej i obowiązek rodziców.

Opracowała mgr Marta Mielnik- psycholog